

Η ΝΥΧΤΑ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ

Απόσπασμα από το μυθιστόρημα της Selma Lagerlöf (1891): Gösta Breblings saga.

Μετάφραση : Οδυσσέας Παπαθανασίου

Sintram λέγεται ο μοχθηρός μεταλλοβιομήχανος του Fors, αυτός με το βαρύ, πιθηκίσιο κορμί και τα μακριά χέρια, με το παγερό κεφάλι και το άσχημο, κλαψιάρικο πρόσωπο, και τη χαιρέκακη διάθεση.

Sintram λέγεται αυτός που παίρνει για παραγιούς μόνο απατεώνες και νταήδες κι έχει στην υπηρεσία του γκρινιάρες και ψεύτρες υπηρέτριες, αυτός που βάζει τους σκύλους να λυσσάζουν, μπίζοντας βελόνες στο μουσούδι τους και ζει ευτυχισμένα, ανάμεσα σε φθονερούς ανθρώπους και μανιασμένους σκύλους.

Sintram λέγεται, και κάνει χαρά μεγάλη, όταν υποδύεται τον κακό εχθρό, με κέρατα, ουρά, οπλές αλόγου και τριχωτό σώμα, και ξεπροβάλλει ξαφνικά από σκοτεινές γωνιές, πίσω από το φούρνο ή την ξυλαποθήκη, και τρομάζει τα φοβισμένα παιδιά και τις προληπτικές γυναίκες.

Sintram λέγεται και χαιρείται, ν' ανταλλάζει μια παλιά φίλια μ' ένα καινούργιο καπέλο και να δηλητηριάζει την καρδιά με ψέμα.

Sintram τον λένε, και κάποτε ήρθε στο Ekeby.

*

Τραβήξτε το έλκηθρο με τα ξύλα μέσα στο σιδηρουργείο, σταματήστε στη μέση του πατώματος και βάλτε τον πάτο του καροτσιού πάνω στους πασσάλους! Να, έγινε ένα τραπέζι. Το τραπέζι είναι έτοιμο! Ζήτω!

Εμπρός τώρα, φέρτε τις καρέκλες και οτιδήποτε άλλο που να μπορεί κάποιος να καθίσει πάνω! Εδώ, βάλτε τις τρίποδες καρέκλες του τσαγκάρη και τα άδεια κιβώτια! Εδώ, τις παλιές, χαλασμένες και χωρίς πλάτες πολυθρόνες. Φέρτε, εδώ μπροστά, εκείνο το παρατημένο, αγωνιστικό έλκηθρο και την παλιά καρότσα! Χα, χα,χα φέρτε την παλιά καρότσα! Θα γίνει βήμα ομιλητή.

Εκεί πιο πέρα, είναι εγκαταλειμμένη μια άμαξα, απόμεινε μόνο ο ένας της τροχός, το κουβούκλιο και το υπερυψωμένο κάθισμα του αμαξηλάτη. Το μαξιλάρι σχεδόν έλιωσε και καλύφτηκε από τα βρύα, και το δέρμα έγινε κόκκινο από την πολυκαιρία.

Ζήτω! Ζήτω η νύχτα των Χριστουγέννων στο σιδηρουργείο του Ekeby!

Πίσω από τις μεταξωτές κουρτίνες του φαρδιού κρεβατιού, κοιμάται ο ταγματάρχης με τη γυναίκα του, την ταγματάρχισσα όπως τη λένε, κοιμούνται και πιστεύουν ότι η

πτέρυγα των καβαλιέρων κοιμάται. Οι παραγοιοί και οι υπηρέτριες μπορούν να κοιμούνται, βαρυστομαχιασμένοι από το χυλό και την πικρή χριστουγεννιάτικη μπύρα, αλλά όχι και οι κύριοι στην πτέρυγα των καβαλιέρων. Πώς μπορεί κανείς να πιστέψει, ότι η πτέρυγα των καβαλιέρων κοιμάται;

Οι ξεκάλτσωτοι σιδεράδες σταμάτησαν να δουλεύουν τα λειωμένα σίδερα. Τα μαυρισμένα απ' την καπνιά αγόρια, οι καρβουνοκουβαλητές, παράτησαν τα καρότσια τους. Το μεγάλο σφυρί κρέμεται σαν ένα χέρι με τη γροθιά προς τη σκεπή. Το αμόνι στέκεται αδειανό. Οι φούρνοι δεν ανοίγουν τα κόκκινα στόματά τους για να καταβροχθίσουν το κάρβουνο, ενώ το φουσερό δεν τρίζει. Είναι Χριστούγεννα. Το σιδηρουργείο κοιμάται.

Κοιμάσαι, κοιμάσαι! Κοιμάσαι, άνθρωπέ μου, την ώρα που οι καβαλιέροι είναι ξυπνητοί. Οι μακριές λαβίδες είναι στημένες όρθιες στο πάτωμα με τα κεριά από ξύγκι μπηγμένα στις άκρες. Το αστραφτερό, χάλκινο, εικοσάλιτρο καζανάκι είναι γεμάτο με καρυκευμένο κρασί που σιγοβράζει. Οι γαλαζοκόκκινες φλόγες που ξεπετιούνται απ' το καζάνι φτάνουν ψηλά, μέχρι το σκοτάδι της σκεπής. Η κορνέτα του συνταγματάρχη Beerencreutz κρέμεται στο σιδερένιο κοντάρι της σφύρας. Το κίτρινο γλυκόπιτο πόντσι αστράφτει στη μεγάλη κανάτα σαν λαμπερός ήλιος. Υπάρχουν τραπέζια, υπάρχουν και πάγκοι! Οι καβαλιέροι γιορτάζουν τη χριστουγεννιάτικη βραδιά στο σιδηρουργείο.

Διασκεδάζουν και θορυβούν, υπάρχει μουσική και τραγούδι. Αλλά ο θόρυβος απ' το ολονύχτιο γλέντι δεν ξυπνάει κανέναν. Όλος ο θόρυβος του σιδηρουργείου πνίγεται μες στο δυνατό βουητό που κάνει το ορμητικό ρεύμα του ποταμού, εκεί πιο έξω.

Διασκεδάζουν και θορυβούν,. Σκέψου τώρα, αν τους έβλεπε η γυναίκα του ταγματάρχη!

Τι περισσότερο; Θα στρωνόταν μαζί τους και θ' άδειαζε μια κούπα. Πρόκειται για ικανή γυναίκα, δεν αποφεύγει το τολμηρό τραγούδι πάνω στο ποτό, ή μια παρτίδα παιχνιδιού με τ' αγόρια. Η πλουσιότερη γυναίκα στην περιφέρεια της Värmland, γεμάτη αυτοπεποίθηση σαν άνδρας, υπερήφανη σαν βασίλισσα. Αγαπάει το τραγούδι, τα βιολιά και τα ηχηρά χάλκινα πνευστά. Της αρέσουν το κρασί και το χαρτοπαίγνιο, καθώς και τα τραπέζια που περιστοιχίζονται από γελαστούς επισκέπτες. Θέλει να βλέπει κατανάλωση στην αποθήκη τροφίμων, χορό και διασκέδαση στην κάμαρα και στο σαλόνι, και την πτέρυγα των καβαλιέρων γεμάτη με καβαλιέρους.

Δες τους, γύρω απ' τη στρογγυλή κανάτα, ο ένας καβαλιέρος δίπλα στον άλλον καβαλιέρο! Δώδεκα είναι, δώδεκα άνδρες. Δεν πρόκειται για κάποιους εφήμερους, ούτε και ήρωες του συρμού, παρά μόνο για άνδρες, η φήμη των οποίων σβήνει στη Värmland, θαρραλέους άνδρες, δυνατούς άνδρες.

Δεν έχουν πενιχρές περγαμηνές, αλλά ούτε και κομποδεμένα πουγκιά, είναι φτωχοί άνδρες, ξενοιαστοί άνδρες, καβαλιέροι όλη τη μέρα.

Δεν είναι μαμμόθρεφτοι, ούτε νυσταλέοι κύριοι στα σπίτια τους. Είναι ταξιδευτές, ευχάριστοι άνδρες, ιππότες εκατοντάδων περιπετειών.

Άδεια παραμένει, εδώ και πολλά χρόνια, η πτέρυγα των καβαλιέρων. Το Ekeby δεν αποτελεί πια το ονομαστό καταφύγιο των άστεγων καβαλιέρων. Στα μέρη της Värmland δεν τριγυρνούν πια συνταξιούχοι αξιωματικοί και φτωχοί αριστοκράτες με ξεχαρβαλωμένα παράσημα. Όμως, ας αφήσουμε τους νεκρούς να ζήσουν, ας τους αφήσουμε να αναστηθούν, αυτούς τους χαμογελαστούς, τους ανέμελους, τους παντοτινά νέους!

Πρώτα απ' όλους, απ' όσους κάθονται γύρω απ' την κανάτα με το ποτό, θέλω ν' αναφέρω τον Bererengreutz, το συνταγματάρχη με τα μεγάλα, άσπρα γένια, το χαρτοπαίχτη και τραγουδιστή των μελωδιών του Bellman. Δίπλα του, το φίλο και συμπολεμιστή του, το σιωπηλό ταγματάρχη και μεγάλο αρκουδοκυνηγό Anders Fuchs. Τον τρίτο στη σειρά, το μικρό Ruster, τον τυμπανιστή που για πολύ καιρό ήταν υπηρέτης του συνταγματάρχη, αλλά κέρδισε τον τίτλο του καβαλιέρου, χάρη στις ικανότητες που επέδειξε ως ποτοποιός και ως γενικός επιστάτης. Ύστερα από αυτούς, ας αναφερθεί ο γέρος ανθυπασπιστής Rutger von Örneclou, ο γυναικοκατακτητής, ντυμένος με κασκόλ και περούκα, εξοπλισμένος και στολισμένος σαν γυναίκα. Αυτός ήταν απ' τους πιο έξοχους καβαλιέρους, όπως και ο Kristian Bergh, ο γεροδεμένος λοχαγός που ήταν σαν ένας ήρωας της διασκέδασης, αλλά που ξεγελιούνταν το ίδιο εύκολα όπως οι γίγαντες των παραμυθιών. Παρέα, μ' αυτούς τους δυο, έκανε συχνά ο μικρός και στρουμπουλός σαν σφαίρα γαιοκτήμονας Julius, πνευματώδης, ευχάριστος, και προικισμένος με φυσικά χαρίσματα ως ομιλητής, ζωγράφος, τραγουδιστής και ανεκδοτολόγος. Αυτός αστειευόταν ευχαρίστως με τον πάσχοντα από ποδάγρα ανθυπασπιστή και τον αφελή γίγαντα.

Εκεί, ήταν επίσης ο μεγάλος Γερμανός Kevenhüller, ο εφευρέτης του αυτόματου βαγονιού και της ιπτάμενης μηχανής, αυτό που τ' όνομα του ακόμη ηχεί στο θρόισμα των δέντρων του δάσους. Ήταν ένας ιππότης, στην καταγωγή και στην εμφάνιση, με μεγάλα στριφτά μουστάκια, σουβλερή γενειάδα, γερακίσια μύτη και στενά, λοξά μάτια σ' ένα δίχτυ από διασταυρωμένες ρυτίδες. Εκεί καθόταν και ο μεγάλος πολεμιστής, ο εξάδελφος Kristoffer, ο οποίος δε βγήκε ποτέ του έξω από τους τοίχους της πτέρυγας των καβαλιέρων, εκτός αν επρόκειτο για κανένα κυνήγι αρκούδας, το καρτέρι της οποίας ήταν μια τολμηρή περιπέτεια. Κοντά του, ο θείος Edenhard, ο φιλόσοφος που δεν πήγε στο Ekeby για διασκέδαση και παιχνίδι, παρά για να ολοκληρώσει τη μεγάλη του εργασία στην επιστήμη των επιστημών, απερίσπαστος και αμέριμνος από σκοτούρες διατροφής.

Τελευταίους αναφέρω τους καλύτερους της παρέας. Τον τυφλό Lövenborg, θεοσεβή άνδρα που παραήταν καλός γι' αυτόν τον κόσμο και καταλάβαινε ελάχιστα από την εξέλιξή του. Τον Lilliecrona, το μεγάλο μουσικό που είχε ένα καλό σπίτι και πάντα το νοσταλγούσε, αλλά παρόλα αυτά, έπρεπε να παραμείνει στο Ekeby, γιατί το πνεύμα του χρειαζόταν πλούτη και ανανέωση για ν' αντέξει τη ζωή.

Όλοι τους, και οι έντεκα, είχαν αφήσει πίσω τα νιάτα τους και αρκετοί ήταν στα γηρατεία, αλλά ανάμεσα σ' αυτούς υπήρχε ένας, ο οποίος δεν ήταν μεγαλύτερος από τριάντα χρονών και ακόμα διατηρούσε ακμαίες τις δυνάμεις της ψυχής και του σώματός του. Ήταν ο Gösta Berling, ο καβαλιέρος των καβαλιέρων, ο οποίος μόνος του άξιζε περισσότερο απ' όλους τους άλλους μαζί. Ήταν ο πιο καλός ομιλητής, τραγουδιστής, μουσικός, κυνηγός, ασυναγώνιστος πότης και παίχτης. Είχε όλες τις αρετές των καβαλιέρων. Ποιον άνδρα θα μπορούσε να βάλει δίπλα του η ταγματάρχίνα!

Κοίταξέ τον τώρα, πάνω στο βήμα του ομιλητή! Βαρύ πέπλο σκότους βυθίζεται από τη μαύρη σκεπή προς το βήμα του ομιλητή. Από αυτή εκεί τη θέση, το ξανθό κεφάλι του θαμποφέγγει, και θυμίζει τους νεαρούς θεούς του φωτός, όταν άρχισαν να διευθετούν το χάος. Λιγνός, ωραίος, έτοιμος για περιπέτειες στέκεται εκεί πάνω!

Μιλάει, όμως, πολύ σοβαρά.

«Καβαλιέροι και αδελφοί! Σε λίγο είναι μεσάνυχτα, το γλέντι άρχισε για τα καλά και είναι ώρα να πιούμε στην υγεία του δέκατου τρίτου στο τραπέζι μας.»

«Gösta, μικρέ αδελφέ!» αναφωνεί ο γαιοκτήμονας Julius. «Δεν υπάρχει δέκατος τρίτος, εδώ είμαστε μόνο δώδεκα.»

«Στο Ekeby πεθαίνει κάθε χρόνο ένα άνδρας», συνεχίζει ο Gösta με πιο στενάχωρη φωνή. «Ένας από τους επισκέπτες της πτέρυγας των καβαλιέρων πεθαίνει, πεθαίνει ένας από τους ευχάριστους, ξένοιαστους και αιωνίως νέους. Και τι θα μπορούσε να γίνει περισσότερο; Οι καβαλιέροι δεν πρέπει να γηράσκουν. Φανταστείτε τα χέρια μας να τρέμουν και να μην μπορούν να σηκώσουν το ποτήρι και τα μάτια μας θολά, να μην μπορούν να ξεχωρίσουν τα τραπουλόχαρτα. Τι αξίζει, τότε, η ζωή για εμάς, και τι αξίζουμε εμείς για τη ζωή; Ένας πρέπει να πεθάνει από τους δεκατρείς που γιορτάζουν τη χριστουγεννιάτικη βραδιά εδώ στο Ekeby, αλλά κάθε χρόνο έρχεται ένας νέος για να συμπληρώσει τον αριθμό μας. Ένας άνδρας, έμπειρος στην τέχνη της διασκέδασης, ένας που να μπορεί να χειριστεί το βιολί και το χαρτί, πρέπει να 'ρθει και να συμπληρώσει τον αριθμό μας στο ακέραιο. Οι γέρικες πεταλούδες θα έπρεπε να ξέρουν να πεθαίνουν, όσο ο καλοκαιριάτικος ήλιος λάμπει. Στην υγεία του δέκατου τρίτου!»

«Μα, Gösta, είμαστε μόνο δώδεκα», αντείπαν οι καβαλιέροι και δεν σήκωσαν τα ποτήρια τους.

Ο Gösta Berling που τον αποκαλούσαν ποιητή, αν και ποτέ του δεν είχε γράψει ποιήματα, συνέχισε ασυγκίνητος:

«Καβαλιέροι και αδέρφια! Έχετε ξεχάσει, ποιοι είστε; Είστε αυτοί που βαστούν στα χέρια τους τη χαράς της ζωής στη Värmland. Είστε αυτοί που παίζουν τα έγχορδα, κρατάνε το χορό, και κάνουν το τραγούδι και το παιχνίδι να αντηχήσει σ' όλη τη χώρα. Εσείς καταλαβαίνετε πώς να συγκρατήσετε την καρδιά σας από το χρυσάφι και τα χέρια σας από τη δουλειά. Αν δεν υπήρχατε εσείς, ο χορός θα πέθαινε, το

καλοκαίρι θα πέθαινε, τα τριαντάφυλλα θα πέθαιναν, το χαρτοπαίγνιο θα πέθαινε, το τραγούδι θα πέθαινε, και σ' αυτήν εδώ την ευλογημένη χώρα, δεν θα υπήρχε τίποτε άλλο, εκτός από σίδηρο και βιομήχανους σιδήρου. Η χαρά θα ζήσει όσο κι εσείς. Εδώ κι έξι χρόνια γιορτάζω τη βραδιά των Χριστουγέννων στο σιδηρουργείο του Ekeby και ποτέ άλλη φορά δεν αρνήθηκε κανείς να πει για τον δέκατο τρίτο.»

«Μα, Gösta», φώναζαν αυτοί, «τη στιγμή που είμαστε δώδεκα, πώς θα πιούμε για τον δέκατο τρίτο;»

Το πρόσωπο του Gösta δείχνει πολύ ανήσυχο.

«Είμαστε μόνο δώδεκα;» λέει. «Γιατί; Θα ξεριζωθούμε από τη γη; Τον επόμενο χρόνο θα μείνουμε μόνο έντεκα, και τον παραπάνω μόνο δέκα; Τ' όνομά μας θα γίνει παραμύθι; Θα εξοντωθεί η παρέα μας; Καλώ αυτόν, τον δέκατο τρίτο, γιατί συμβαίνει εγώ να πίνω από την κούπα του. Καλώ αυτόν που θα συμπληρώσει την παρέα των καβαλιέρων, τον καλώ ακόμα κι αν βρίσκεται στα βάθη της θάλασσας ή στα έγκατα της γης, ψηλά στον ουρανό ή και κάτω στην κόλαση.»

Τότε ακούγεται θόρυβος μέσα από την καμινάδα και μ' ένα χτύπημα γερό ανοίγει το πορτάκι του χωνευτηρίου, για να έρθει ο δέκατος τρίτος!

Έρχεται τριχωτός, με ουρά και αλογίσσιες οπλές, με κέρατο και σουβλερή γενειάδα, και στο αντίκρισμά του οι καβαλιέροι τινάζονται πάνω με μια κραυγή.

Με ασυγκράτητο ενθουσιασμό ο Gösta Berling πανηγυρίζει:

«Ο δέκατος τρίτος ήρθε. Στην υγεία του δέκατου τρίτου!»

Έτσι ήρθε ο γνώριμος εχθρός των ανθρώπων, ήρθε κοντά στους τολμηρούς που διαταράσσουν την γαλήνη της ιερής νύχτας. Φίλος με τις μάγισσες των γαλάζιων λουλουδιών απ' τη Blåkulla¹, καταγράφει τις σημειώσεις του με αίμα πάνω σε ολόμαυρο χαρτί. Εφτά μέρες συνέχεια, χόρευε με την κόμισσα του Ivarsnäs, και οι εφτά παπάδες που πήγαν να τον διώξουν από εκεί, δεν μπορούσαν. Τώρα, ήρθε εδώ.

Στη θέα του, οι σκέψεις φτερούγιζαν βιαστικά στα γέρικα, ρινοκίνδυνα κεφάλια των καβαλιέρων. Αναρωτιόντουσαν για χάρη ποιανού ήταν αυτός έξω, αυτή τη νύχτα.

Μερικοί απ' τους καβαλιέρους ήταν έτοιμοι να το βάλουν στα πόδια από τον τρόπο, όμως, σύντομα κατάλαβαν, ότι ο κερασφόρος δεν ήρθε για να τους πάρει στο σκοτεινό του βασίλειο, αλλά τον τράβηξαν τα τσουγκρίσματα των ποτηριών και τα τραγούδια που άκουσε. Ήθελε ν' απολαύσει την χαρά των ανθρώπων, τούτη την ιερή χριστουγεννιάτικη νύχτα, και να πετάξει το φορτίο της διακυβέρνησης αυτές τις ώρες της χαράς.

¹ Blåkulla, καταφύγιο των μαγισσών, συνήθως θεωρείται ότι ήταν ένα νησί στον πορθμό του Κάλμαρ, το οποίο ονομάζεται Blå Jungfrun (σημ. μτφρ.).

Ω, καβαλιέροι, καβαλιέροι, ποιος από εσάς θυμάται καλύτερα, ότι είναι νύχτα των Χριστουγέννων; Οι άγγελοι τραγουδούν για τους ποιμένες των αγρών. Τα παιδιά ξαπλώνουν και αγχώνονται στη σκέψη, μήπως κοιμηθούν βαθιά και δεν ξυπνήσουν στην ώρα τους για το θαυμάσιο ύμνο του όρθρου. Σύντομα είναι η ώρα ν' ανάψουν τα χριστουγεννιάτικα φώτα στην εκκλησία της Γέφυρας. Πολύ πιο μακριά, στο σπιτάκι του δάσους, το αγόρι κάθισε το απόγευμα κι έφτιαξε μία λαμπάδα από ρητίνη, με την οποία θα φωτίσει το κορίτσι του, στο δρόμο τους προς την εκκλησία. Σε όλα τα σπίτια, οι σπιτονοικοκυρές βάλανε κηροπήγια με κεριά στα παράθυρα, έτοιμα για άναμμα, όταν οι εκκλησιαζόμενοι θα περνούν από κοντά. Ο ψάλτης παίρνει στο κρεβάτι του ύπνου του τους χριστουγεννιάτικους ψαλμούς, κι ο γέρος πρωτοπρεσβύτερος, ξαπλωμένος, δοκιμάζει αν έχει ακόμη φωνή για την τελετή. «Δόξα σοι ο Θεός ημών και επί γης ειρήνη εν ανθρώποις ευδοκία»

Ω, καβαλιέροι! Θα ήταν καλύτερα για εσάς, τούτη τη γαλήνια νύχτα, να μένετε ήσυχοι στα κρεβάτια σας, παρά να συναναστρέφεστε με τον ηγεμόνα των κακών!

Όμως, αυτοί τον υποδέχονται με επιφωνήματα καλωσορίσματος, όπως έκανε κι ο Gösta. Του προσφέρουν μια κούπα γεμάτη με ζεστό καρυκευμένο κρασί. Κάνουν χώρο για να πάρει τη θέση του τιμώμενου προσώπου στο τραπέζι τους, και τον κοιτάζουν με χαρά, λες και το άσχημο, σατυρικό πρόσωπό του φέρει τα γλυκά χαρακτηριστικά που είχαν οι νεανικοί τους έρωτες.

Καλοπερνάει ο κερασφόρος. Από την αρχοντική θέση που βρίσκεται, γέρνει προς την άμαξα πίσω του, και από το κάθισμα του αμαξηλάτη, παίρνει με τα νυχάτα χέρια του τη γεμάτη κρασοκανάτα και τη φέρει στα χαμογελαστά χείλη του.

Και φυσικά, ο Gösta Berling βγάζει λόγο γι αυτόν.

«Τη χάρη σας», λέει, «την περιμένουμε εδώ και πολύ καιρό στο Ekeby, γιατί δύσκολα, βέβαια, έχετε πρόσβαση σε άλλον παράδεισο. Εδώ ζούμε χωρίς να σπέρνουμε και να γνέθουμε, όπως πιθανόν, ήδη, γνωρίζει η μεγαλειότητά σας. Εδώ, τα στόματα καταβροχθίζουν τα τηγανητά σπουργίτια το ένα μετά το άλλο. Εδώ, τριγύρω στα ρυάκια και στα ορμητικά ποτάμια ρέει η πικρή μύρα και το γλυκό κρασί. Εδώ είναι ένας καλός τόπος, ας το σημειώσει αυτό η χάρη σας!

Εμείς οι καβαλιέροι, πραγματικά σας περιμέναμε και για έναν άλλο λόγο, γιατί σχεδόν δεν συμπληρώναμε τον αριθμό μας. Βλέπετε, ότι εμείς είμαστε κάπως ανώτεροι από τους άλλους τριγύρω μας, είμαστε η αρχαία δωδεκάδα του ποιήματος που συνεχίζεται μέσα απ' όλες τις εποχές. Δώδεκα ήμασταν, όταν εξουσιάζαμε τον κόσμο πάνω από τις συννεφιασμένες κορφές του Ολύμπου, δώδεκα πουλιά ήμασταν που ζούσαμε στη πράσινη κορόνα της Yggdrasil² Όπου και να πήγαινε το ποίημα, εμείς ακολουθούσαμε. Δώδεκα δεν καθόμασταν γύρω από τη στρογγυλή τράπεζα του

² Yggdrasil ήταν στην αρχαία σκανδιναβική μυθολογία «το δέντρο του κόσμου», μία τεράστια φλαμουριά που το κλωνάρι της απλώνονταν σε όλον τον κόσμο (σημ. μτφρ).

Αρθούρου;³ Δώδεκα δεν ήμασταν, οι σωματοφύλακες ιππότες του Καρόλου του Μεγάλου; Ένας από εμάς ήταν ο Θωρ κι ένας άλλος ο Δίας, τέτοιοι έπρεπε να είμαστε, για να μπορούν να μας βλέπουν ακόμα και σήμερα. Νιώθει κανείς την αίγλη των θεών μέσα στη φτώχεια του, το λεοντόκαρδο στη σκιά του γαιδάρου. Οι καιροί μας έπαιξαν άσχημα παιχνίδια, αλλά εμείς μείναμε εκεί, το σιδηρουργείο έγινε Όλυμπος και η πτέρυγα των καβαλιέρων Valhall⁴.

Για χάρη σας, δεν συμπληρώσαμε τον αριθμό. Όλοι γνωρίζουν πιθανόν, ότι στη δωδεκάδα του ποιήματος πάντα πρέπει να υπάρχει ένας Λόκ, ένας Προμηθέας. Αυτόν τον έχουμε στερηθεί.

Χαιρετώ τη χάρη σας και σας καλωσορίζω!»

«Κοίτα, κοίτα!» λέει ο καταχθόνιος. «Τόσο εντυπωσιακά λόγια, εντυπωσιακά λόγια! Κι εγώ που δεν έχω το χρόνο ν' απαντήσω! Δουλειές, παιδιά, δουλειές. Πρέπει να φύγω αμέσως, αν είχα χρόνο θα ήμουν στην υπηρεσία σας ευχαρίστως, σε όποιον ρόλο θέλετε. Ευχαριστώ για τη βραδιά, παλιο- πολυλογάδες! Τα λέμε, πάλι!»

Οι καβαλιέροι τον ρώτησαν τότε, πού σκοπεύει να πάει, κι εκείνος τους απάντησε, ότι η ευγενής ταγματάρχίνα, η αρχόντισσα του Ekeby, τον περιμένει για ν' ανανεώσει το συμβόλαιό της.

Μεγάλος θαυμασμός κυρίεψε του καβαλιέρους.

Η ταγματάρχίνα του Ekeby είναι μια αυστηρή και ικανή γυναίκα. Μπορεί ν' αντέξει στους φαρδιούς ώμους της ένα βαρέλι σίκαλη. Συνοδεύει τα φορτία μεταλλεύματος σε όλη τη μακρινή διαδρομή από τα ορυχεία του βουνού μέχρι το Ekeby. Κοιμάται σαν αρχέγονη αγρότισσα στο πάτωμα του αχερώνα μ' ένα τσουβάλι για προσκέφαλο. Το χειμώνα φροντίζει για το ξυλοκάρβουνο και το καλοκαίρι δεν το έχει σε τίποτα ν' ανέβει σε μια σχεδία από κορμούς δέντρων για το Löven. Είναι μια γυναίκα που απαιτεί σεβασμό. Βρίζει σαν παιδί του δρόμου και διοικεί σαν βασιλιάς τα εφτά της σιδηρουργεία και τα αγροκτήματα των γειτόνων της, διοικεί την ενορία της και τις γειτονικές ενορίες, ναι, βέβαια, ολόκληρη την όμορφη Värmland. Για τους άστεγους καβαλιέρους ήταν σαν μητέρα, γι' αυτό κι αυτοί κρατούν κλειστά τ' αφτιά τους, όταν τη διαβάλουν, ότι έχει συνάψει συμβόλαιο με το διάβολο.

Τον ρωτούν, λοιπόν, με μεγάλο θαυμασμό, τί είδους συμβόλαιο έχει κάνει με αυτήν.

Κι αυτός τους απαντάει, ο μαυροφόρος, ότι χάρισε στην ταγματάρχίνα τα εφτά σιδηρουργεία, με την υπόσχεση ότι εκείνη θα του έστελνε μια ψυχή κάθε χρόνο.

Ω, τι τρόμος είναι αυτός που πλακώνει μεμιάς τις καρδιές των καβαλιέρων!

³ Αναφέρεται στην αγγλική λογοτεχνία του μεσαίωνα, Ο Αρθούρος, οι δώδεκα ιππότες και το στρογγυλό τραπέζι (σημ. μτφρ.)

⁴ Valhall αναφέρεται στη σκανδιναβική μυθολογία. Κατοικία του θεού Odin, όπου υποδέχονταν τις ψυχές των ηρώων (σημ. μτφρ)

Το γνώριζαν φυσικά, αλλά δεν το είχαν καταλάβει πρωτύτερα.

Στο Ekeby πεθαίνει κάθε χρόνο ένας άνδρας, ένας από τους φιλοξενούμενους στην πτέρυγα των καβαλιέρων πεθαίνει, πεθαίνει ένας από τους χαρούμενους, ξένοιαστους και παντοτινά νέους. Και τι θα μπορούσε να γίνει περισσότερο; Οι καβαλιέροι δεν πρέπει να γηράσκουν. Φανταστείτε τα χέρια τους να τρέμουν και να μην μπορούν να σηκώσουν το ποτήρι και τα μάτια τους θολά, να μην μπορούν να ξεχωρίσουν τα τραπουλόχαρτα. Τι αξίζει τότε η ζωή γι' αυτούς, και τι αξίζουν αυτοί για τη ζωή; Οι πεταλούδες πρέπει να ξέρουν να πεθαίνουν όσο ο ήλιος λάμπει.

Τώρα, όμως, τώρα καταλάβανε τη σωστή σημασία των πραγμάτων.

Αλίμονο σ' αυτή τη γυναίκα! Γι' αυτό, λοιπόν, τους καλοταΐζει, γι' αυτό τους ποτίζει με την πικρή της μύρα και το γλυκό της κρασί. Από τα σαλόνια της χαρτοπαιξίας και του ποτού, οι καβαλιέροι τρικλίζουν και γλιστρούν στον κάτω κόσμο, ένας κάθε χρόνο, ένας για κάθε χρόνο που φεύγει.

Αλίμονο σ' αυτή τη γυναίκα, τη μάγισσα! Όταν αυτοί κατέφτασαν εδώ στο Ekeby, ήταν δυνατοί και λαμπροί άνδρες και τώρα χάνονται, γιατί αυτή τους διέφθειρε. Την ώρα που βυθίζονται στο κρεβάτι του θανάτου, τα μυαλά τους είναι σαν σφουγγάρια, τα πνευμόνια τους στεγνά σαν στάχτη και το πνεύμα τους σκοτεινιασμένο, έτοιμοι για το μακρύ ταξίδι, χωρίς ελπίδα, χωρίς ψυχή, χωρίς τιμή.

Αλίμονό της! Τέτοιοι ήταν εκείνοι που πέθαναν, ήταν οι καλύτεροι απ' όλους αυτούς εδώ, αλλά και τούτοι που με τη σειρά τους θα πεθάνουν σαν κι εκείνους.

Όμως, οι καβαλιέροι δεν στέκονται πια παραλυμένοι στη σκιά του τρόμου.

«Βασιλιά των κατάδικων!» φωνάζουν. «Τέρμα στα αιματοβαμμένα συμβόλαια μ' αυτή τη μάγισσα. Θα πεθάνει.» Ο Kristian Bergh, ο δυνατός λοχαγός, πήρε τη βαρύτερη βαριά του σιδηρουργείου στον ώμο. Θα την κοπανήσει στο κρανίο της μάγισσας, κι έτσι θα βάλει τέλος στις θυσίες των ψυχών.

«Κι εσένα τον ίδιο, θα σου ταίριαζε το σφυροκόπημα, κερασφόρε! Να σε κρατάμε με τανάλιες ακίνητο πάνω στ' αμόνι, ν' αρπάξουμε το στειλιάρι με τη βαριά και ν' αρχίσουμε το σφυροκόπημα. Μόνο έτσι θα μάθεις, τι σημαίνει να καταδιώξεις τις ψυχές των καβαλιέρων.»

Όλοι γνωρίζουν από παλιές ιστορίες, ότι ο μαύρος κύριος φοβάται το σφυροκόπημα. Φωνάζει τον Kristian Bergh να γυρίσει πίσω κι αρχίζει να διαπραγματεύεται με τους καβαλιέρους.

«Πάρτε τα εφτά σιδηρουργεία γι' αυτή τη χρονιά, πάρτε τα δικά σας, καβαλιέροι, και δώστε μου την ταγματαρχίνα!»

«Πιστεύεις ότι είμαστε το ίδιο πρόστυχοι σαν κι αυτήν;» φωνάζει ο λοχαγός Julius. «Θέλουμε όλα τα σιδηρουργεία και όλο το Ekeby δικά μας, μα το θέμα της ταγματαρχίνας μπορείς να το χειριστείς μόνος σου.»

«Τι λέει ο Gösta, τι λέει ο Gösta;», ρωτάει ο τυφλός Lövenborg. «Ο Gösta Berling πρέπει να μιλήσει! Πρέπει να ακουστεί η γνώμη του για μια τόσο σημαντική απόφαση.»

«Αυτό είναι τρέλα», λέει ο Gösta Berling. «Καβαλιέροι, μη πιάνετε κορόιδα απ' αυτόν. Τι έχουμε εμείς εναντίον της ταγματάρχινας; Μπορούμε να κάνουμε όπως θέλουμε με τις δικές μας ψυχές, αλλά, κατά τη γνώμη μου, δεν θα πρέπει να γίνουμε αχάριστοι και ελεεινοί και να συμπεριφερθούμε σαν παλιάνθρωποι και προδότες. Το φαγητό της ταγματάρχινας που έφαγα για πολλά χρόνια, δεν μου επιτρέπει να την προδώσω.»

«Να πιάς στο διάολο, Gösta, αν θέλεις έτσι! Θα προτιμούσαμε να κυβερνήσουμε μόνοι μας το Ekeby.»

«Μα, είστε τόσο πολύ θυμωμένοι, ή έχετε χάσει εντελώς τα μυαλά σας; Πιστεύετε ότι αυτό είναι αλήθεια; Πιστεύετε ότι αυτός εκεί είναι ο καταχθόνιος; Δεν καταλάβατε ότι όλα αυτά είναι ένα διαβολεμένο ψέμα;»

«Κοίτα, κοίτα» λέει ο μαυροφόρος, «αυτός εκεί ούτε που το σκέφτηκε ότι το τέλος του πλησιάζει, παρόλο που βρίσκεται στο Ekeby εδώ κι εφτά χρόνια. Δεν καταλαβαίνει πόσο μακριά έφτασε.»

«Ω, λίγο σεβασμό λεβέντη! Ξέρεις, ότι συμμετείχα κι ο ίδιος για να σε χώσουμε στο φούρνο εκεί μέσα!»

«Λες κι αυτό θα έκανε τη διαφορά, λες κι εγώ δεν θα ήμουν το ίδιο καλός διάβολος όπως κάποιος άλλος. Λοιπόν, άνδρες, εσύ Gösta Berling είσαι πάντα σταθερός, εσύ. Έχεις ήδη γίνει ωραίος με τη φροντίδα της ταγματάρχινας.»

«Αυτή μ' έσωσε» λέει ο Gösta. «Τι θα έκανα χωρίς αυτήν;»

«Δεν βλέπεις που κι αυτή είχε τους λόγους της να σε κρατήσει στο Ekeby; Εσύ μπορείς να δελεάσεις πολλούς στην παγίδα. Έχεις μεγάλα χαρίσματα. Μια φορά προσπάθησες να ξεφύγεις απ' αυτήν, την έκανες να σου δώσει ένα αγρόκτημα, κι έγινες εργάτης, ήθελες να έχεις το δικό σου ψωμί. Κάθε μέρα που αυτή περνούσε δίπλα από το αγρόκτημα, είχε μαζί της για παρέα όμορφα κορίτσια. Μια φορά ήταν μαζί της και η Marianne Sinclair. Τότε εσύ πέταξες το φτυάρι και τη φόρμα της δουλειάς, Gösta Berling, και ξανάγινες καβαλιέρος.»

«Η ζωή πάει μπροστά, ανόητε!»

«Ναι, μα και βέβαια η ζωή πήγε μπροστά εκεί. Ύστερα ήρθες στο Borg, όπου έγινες πληροφοριοδότης του Henrik Dohna και παραλίγο να γίνεις γαμπρός της κόμισσας Märta. Ποιος ήταν εκείνος που έγινε η αιτία ν' ακούσει η Ebba Dohna, ότι ήσουνα καθαιρεμένος ιερέας, κι έτσι σου είπε το όχι; Ήταν η ταγματάρχίνα, Gösta Berling. Αυτή ήθελε να σε πάρει πίσω.»

«Σιγά το θέμα!» λέει ο Gösta, «Η Ebba Dohna πέθανε ύστερα από λίγο καιρό. Παρόλα αυτά, δεν την έκανα ποτέ δική μου.»

Τώρα, ο μαυροντυμένος σκύβει κολλητά πάνω του και σφυρίζει κατάμουτρα στο πρόσωπό του: «Πέθανε, ναι, βέβαια, πέθανε. Σκοτώθηκε για χάρη σου, αυτό έκανε, αλλά αυτά δεν τα έχουν πει, μέχρι τώρα.»

«Δεν είσαι και τόσο ανίκανος διάβολος», λέει ο Gösta.

«Σου λέω, ότι όλα τα είχε κανονίσει η ταγματάρχίνα. Σε ήθελε πίσω στην πτέρυγα των καβαλιέρων.»

Ο Gösta έβαλε τα γέλια.

«Δεν είσαι και τόσο ανίκανος διάβολος», φωνάζει αγριεμένος. Γιατί να μην κάνουμε συμβόλαιο μαζί σου; Μπορείς βέβαια να μας εξασφαλίσεις τα επτά σιδηρουργεία, αν έτσι το ευαρεστείσαι.»

«Καλά κάνεις, που δεν αντιστέκεσαι άλλο στην ευτυχία!»

Οι καβαλιέροι ανάσαναν ξαλαφρωμένοι. Χωρίς τον Gösta δεν μπορούσαν να κάνουν τίποτα. Αν αυτός δεν έδινε τη συγκατάθεσή του, δεν θα υπήρχε ούτε συμφωνία. Και δεν ήταν μικρή υπόθεση για τους πάμφτωχους καβαλιέρους, να αποκτήσουν και να ορίζουν επτά σιδηρουργεία.

«Προσέξτε τώρα», λέει ο Gösta, «παίρνουμε τα επτά σιδηρουργεία για να σώσουμε τις ψυχές μας και όχι για να γίνουμε βιομήχανοι που υπολογίζουν το χρήμα και ζυγίζουν το σίδηρο. Ούτε οι πενιχρές περγαμινές αλλά ούτε και τα γεμάτα κομποδεμένα πουγκιά είναι για εμάς, είμαστε καβαλιέροι, καβαλιέροι θα παραμείνουμε!»

«Σοφά λόγια», μουρμουρίζει ο μαυροφορεμένος.

«Αν γι' αυτό το λόγο, θέλεις να μας δώσεις τα επτά σιδηρουργεία για ένα χρόνο, τότε τα δεχόμαστε, αλλά πρόσεχε, αν σε αυτό το διάστημα κάνουμε κάτι που δεν ταιριάζει σε καβαλιέρους, αν κάνουμε κάτι που φαίνεται εξυπνάδα ή μόνο για το συμφέρον ή γιαγιακίστικο, τότε, μόλις τελειώσει η χρονιά, μπορείς να μας πάρεις και τους δώδεκα και να δώσεις τα σιδηρουργεία σε όποιον θέλεις.»

Ο καταχθόνιος έτριβε τα χέρια του με χαρά!

«Αλλά, αν είμαστε σε όλα μας αληθινοί καβαλιέροι», συνεχίζει ο Gösta, «δεν θα μπορείς ποτέ άλλη φορά να κάνεις συμβόλαια για το Ekeby, και γι' αυτόν εδώ το χρόνο, δεν θα πάρεις μισθό, ούτε από εμάς, ούτε από την ταγματάρχίνα.»

«Είναι σκληρό» λέει ο καταχθόνιος. «Ω, αγαπητέ Gösta, μάλλον θα έπρεπε να πάρω μια ψυχή, μία και μόνο μία, φτωχή ψυχούλα! Μάλλον θα μπορούσα να πάρω την ταγματάρχίνα, αλήθεια, γιατί είσαι φειδωλός με την ταγματάρχίνα;»

«Εγώ δεν κάνω παζάρια με τέτοια εμπορεύματα, όχι εγώ», βρυχάται ο Gösta, «αν όμως, θέλεις να πάρεις κάποιον, πάρε το γερο Sintram από το Fors, είναι έτοιμος, αυτό έχω να σου απαντήσω.»

«Βρε για δεξ που φαίνεται ν' ακούει», λέει ο μαυροντυμένος χωρίς να παίζει ούτε το μάτι του. «Καβαλιέροι ή Sintram, θα μπορούσαν να κονταροχτυπηθούν μεταξύ τους. Θα έχουμε μια καλή χρονιά.»

Έτσι, υπογράφεται ένα συμβόλαιο με αίμα, με το μικρό δαχτυλάκι του Gösta Berling, πάνω στο ολόμαυρο χαρτί του καταχθόνιου και με την από χήνας φτερό πένα του.»

Κι αφού έγιναν όλα αυτά, οι καβαλιέροι πανηγυρίζουν. Όλα τα καλά του κόσμου είναι τώρα δικά τους, για ένα ολόκληρο χρόνο, και για το ύστερα, βέβαια, κάτι θα γίνει.

Κάνουν στην άκρη τις καρέκλες, κάνουν έναν κύκλο γύρω από τη μεγάλη χύτρα που βρίσκεται ακριβώς στη μέση του μαύρου πατώματος, κι ο χορός ανάβει άγρια τριγύρω της. Στη μέση του κύκλου χορεύει ο καταχθόνιος με ψηλά χοροπηδήματα, και τελικά πέφτει φαρδιά πλατιά δίπλα στη χύτρα, τη στριφογυρίζει όπως είναι ξαπλωμένος και πίνει.

Τότε ξαπλώνει δίπλα του ο Beerencreutz και το ίδιο κάνει και Gösta Berling, και μετά απ' αυτόν ξαπλώνουν όλοι κάτω σε κύκλο γύρω από τη μεγάλη χύτρα, και τη στριφογυρίζουν από στόμα σε στόμα. Τελικά, με μια σπρωξιά η χύτρα ξεφεύγει από τα χέρια τους και πέφτει κάτω. Το ζεστό, κολλώδες κρασί ξεπλένει τους ξαπλωμένους.

Όταν αυτοί βρίζοντας σηκώνονται όρθιοι, ο καταχθόνιος είχε κάνει φτερά, αλλά οι χρυσές υποσχέσεις του αιωρούνταν σαν λαμπερά στέμματα πάνω από τα κεφάλια των καβαλιέρων.

(Μετάφραση: Οδ. Παπαθανασίου)